

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра судової медицини та медичного права

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Тема:
СУДОВО-МЕДИЧНА ТРАВМАТОЛОГІЯ.
МЕХАНІЧНА ТРАВМА:
УШКОДЖЕННЯ ВІД ДІЇ ГОСТРИХ ПРЕДМЕТІВ

Спеціальність: «Судово-медична експертиза»
Категорія слухачів: лікарі-інтерни та слухачі

Автор: Плетенецька Аліна Олександрівна,
доктор медичних наук, доцент
кафедри судової медицини та медичного права

Київ – 2025

1. ВСТУП. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Судово-медична травматологія (з грец. trauma – ушкодження, logos – вчення) – це розділ судової медицини, який вивчає ушкодження, що мають значення для судово-медичної експертизи.

Ушкодження від гострих предметів посідають особливе місце в судово-медичній практиці. Вони є одним із найчастіших способів завдання тілесних ушкоджень при вбивствах, самогубствах, а також при нещасних випадках. За статистикою, близько 30% насильницьких смертей пов'язані з використанням холодної зброї та гострих предметів.

Особливістю таких ушкоджень є те, що вони дозволяють визначити механізм і послідовність завдання ударів, давність, інколи - ідентифікувати конкретне знаряддя травми, встановити взаємне розташування нападника і потерпілого, а також у певних випадках свідчити про можливість самоушкоджень. Рани від дії гострих предметів мають певні морфологічні особливості, що вимагають ретельного опису та аналізу.

Для лікаря-судово-медичного експерта вміння правильно описати, класифікувати та інтерпретувати ушкодження від гострих предметів є ключовою компетентністю. Експертна оцінка таких ушкоджень має безпосереднє значення для кваліфікації злочину, встановлення насильницької смерті та ідентифікації знаряддя.

Ця методична розробка спрямована на формування системних теоретичних знань і практичних навичок оцінки ушкоджень від гострих предметів у лікарів-інтернів та слухачів.

2. НАВЧАЛЬНІ ЦІЛІ

Відповідно до таксономії Блума, навчальні цілі сформульовано за трьома рівнями: «знати», «вміти», «володіти навичками».

2.1. Знати (когнітивний рівень)

- Класифікацію гострих предметів (холодна зброя, знаряддя, випадкові предмети).
- Класифікацію гострих предметів за механізмом дії: колючі, ріжучі, рубаючі, колюче-ріжучі, пиляючі, свердлярчі.
- Морфологічні ознаки колотих, різаних, рубаних, колото-різаних ран.
- Особливості будови клинка ножа та його відображення в морфології рани.
- Діагностичні критерії диференціації ран від гострих і тупих предметів.
- Особливості ушкоджень кісток від гострих предметів (надруби, вруби, розруби, траси).
- Ознаки, що можуть обосередковано свідчити про самогубства та вбивства при різаних ранах шиї та колото-різаних ранах грудної клітки.
- Можливості ідентифікації конкретного знаряддя за ознаками ушкоджень.

2.2. Вміти (операційний рівень)

- Провести послідовний судово-медичний опис рани від гострого предмета.
- Диференціювати види ран за морфологічними ознаками (колота, різана, рубана, колото-різана).
- Визначати характеристики клинка ножа (довжину, ширину, товщину обуха, наявність заточування леза).
- Встановлювати напрямок, кут та силу дії гострого предмета.
- Визначати місце входу і виходу при наскрізних ранах.

- Диференціювати основний та додатковий розрізи в колото-різаній рані.
- Оцінювати послідовність завдання ран за особливостями крововиливів і пошкодження одягу.
- Розпізнавати ознаки самогубства та вбивства.

2.3. Володіти навичками (практичний рівень)

- Проводити огляд і опис рани від гострого предмета за алгоритмом.
- Визначати форму вхідної рани, характер країв, стінок і дна.
- Виявляти та описувати додаткові надрізи на краях і кінцях рани.
- Досліджувати рановий канал і встановлювати його напрямок.
- Аналізувати ушкодження кісток (надруби, вруби, траси) для встановлення характеристик леза.

3. МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ

Тема "Ушкодження від гострих предметів" інтегрована з численними медичними та юридичними дисциплінами.

Дисципліна	Зв'язок зі змістом теми	Практичне значення
Анатомія людини	Топографія органів і судин; поняття ранового каналу	Визначення локалізації ушкоджень; оцінка небезпеки для життя
Гістологія	Структура шкіри, м'язів, сполучної тканини	Мікроскопічна диференціація механізму завдання рани
Патологічна анатомія	Крововиливи, запалення, загоєння ран	Встановлення давності і прижиттєвості ушкоджень
Топографічна анатомія	Шари тканин; проекція органів на поверхню тіла	Прогнозування ходу ранового каналу; оцінка ушкодження органів
Хірургія	Класифікація ран; первинна хірургічна обробка	Диференціація первинних і хірургічних ушкоджень
Криміналістика	Трасологія; ідентифікація знаряддя за слідами	Встановлення конкретного предмета, що завдав ушкодження
Кримінальне право	Ст. 115–125 КК України; кваліфікація вбивств	Правильна кваліфікація роду насильницької смерті
Кримінальна психологія	Мотиви самогубства, вбивства; поведінка при захисті	Інтерпретація множинності та локалізації ушкоджень

4. ГРАФ ЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ ТЕМИ

Граф відображає алгоритм діагностики та експертної оцінки ушкоджень від гострих предметів.

5. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ТЕМИ

5.1. Класифікація гострих предметів

У судово-медичній експертизі до гострих предметів належать такі, що здатні спричинити ушкодження своїм гострим кінцем, краєм (лезом) або обома одночасно.

За цільовим призначенням:

- Холодна зброя – предмети, спеціально виготовлені для багаторазового завдання ушкоджень людині або тварині: мечі, шаблі, кинджали, стилети, штики (заводського виробництва або кустарного виготовлення).
- Знаряддя – різноманітні виробничі та побутові пристрої: ножі (кухонні, мисливські), бритви, медичні інструменти, вили, швайки, ножиці.
- Предмети – будь-які предмети з гострим краєм або кінцем, що можуть завдавати ушкодження: уламки скла, металеві осколки.

За механізмом дії (найважливіша класифікація):

- Колючі – мають гострий кінець; спричиняють колоті рани.
- Ріжучі – мають гострий край (лезо), спеціально виготовлений або випадково утворений; спричиняють різані рани.
- Рубаючі – мають гострий край і значну масу; спричиняють рубані рани.
- Колюче-ріжучі – поєднують гострий кінець та гострий край; спричиняють колото-різані рани.
- Рубаюче-ріжучі – наприклад, стамески, долота.
- Пиляючі – мають зубчастий край (пилки, пили); спричиняють пиляні рани.
- Свердлярі – обертальна дія гострого кінця (свердло); спричиняють свердлярі ушкодження.

5.2. Колоті рани

Колоті рани найчастіше спостерігаються на тулубі, рідше – на голові та інших частинах тіла. Спричиняються колючою зброєю (шпага, стилет, рапіра, штик), знаряддями (вили, швайка, голка, виделка, ножиці) або випадковими предметами.

Особливістю колючого предмета є проникнення в тканини шляхом їх розсування стінками предмета (на відміну від різання).

Структура колотого ушкодження:

- Вхідна рана на шкірі.
- Рановий канал у тканинах.
- Вихідна рана (якщо ушкодження наскрізне) або кінцева частина ранового каналу (при сліпій рані).

Морфологічні ознаки колотих ран:

Ознака	Характеристика
Глибина	Значно переважає над довжиною та шириною рани
Форма вхідної рани	Залежить від поперечного перерізу предмета: • Круглий переріз → щілоподібна або кругла рана • Трикутний переріз → трипроменева рана (У-подібна) • Чотирикутний переріз → хрестоподібна рана

Ознака	Характеристика
Краї рани	Можуть мати незначне осаднення; поясок обтирання без металевих часток (на відміну від вогнепальної рани)
Розриви на краях	При наявності ребер на предметі – один або два розриви, відповідно до кількості граней
Волосся	Збережене по краях рани (на відміну від вогнепальної рани)
Ушкодження кісток	Дірчасті переломи на плоских кістках
Профіль у паренхімі	Відображення форми та профілю кінцевої частини предмета в паренхіматозних органах (серце, печінка, нирки)

Судово-медичне значення колотих ран:

- Встановлення виду травмуючого предмета за формою поперечного перерізу.
- Визначення довжини предмета (за глибиною ранового каналу з поправкою на стискання тканин).
- Встановлення напрямку і кількості ударів.
- Можливість ідентифікації конкретного предмета за слідами в рановому каналі.

5.3. Різани рани

Різани рани виникають від дії ріжучої зброї (шаблі, мечі, ножі спеціального призначення), знарядь (бритви, медичні інструменти, столові ножі) або випадкових предметів (осколки скла).

Ріжучий предмет ушкоджує тканини шляхом їх розсічення, на відміну від колючого, який розсовує тканини.

Морфологічні ознаки різаних ран:

- Веретеноподібна форма при з'явненні рани (відкритті); при зведенні країв – лінійна (прямолінійна, дугоподібна або зигзагоподібна).
- Довжина рани значно перевищує її ширину, а часто і глибину.
- Рівні краї (можуть бути клаптевими при додаткових розрізах).
- Гострокутні кінці рани, часто з додатковими надрізами (поверхневими розрізами).
- Початок рани – короткий надріз, кінець – довший надріз.
- Гладкі стінки рани.
- Нерівномірна глибина: найглибша на вході рани або в її середині.
- Клиноподібний профіль перерізу рани (зужений у глибину).
- Волосся по краях рани зрізано поперечно або під кутом.
- На кістковій поверхні – сліди розсічення (траси).
- Перерізані кровоносні судини → значна кровотеча.

Судово-медичне значення різаних ран:

- Визначення гостроти леза (гостре → рівні краї та стінки; тупе → нерівні краї з клаптеподібними надрізами та саднами).
- Оцінка кута заточування леза.
- Встановлення напрямку руху знаряддя (за місцем найбільшої глибини рани).
- Визначення кількості рухів знаряддя.

- Можливість ідентифікації знаряддя за трасами на кістках.

Диференціальна діагностика самогубства та вбивства при різаних ранах шії:

Ознака	Самогубство	Вбивство
Локалізація	Передньо-бічна поверхня ліворуч (у правші)	Передня поверхня шії, горизонтально
Напрямок	Скісний (зверху вниз праворуч)	Горизонтальний
Глибина	Порівняно неглибока	Досить глибока, досягає хребта з надрізом окістя
Кількість ран	Часто декілька паралельних одна одній (пробні рани)	Зазвичай одна глибока рана
Ознаки боротьби	Відсутні	Множинні садна, синці, оборонні рани на руках

5.4. Колото-різані рани

Колото-різані рани виникають від дії ножів (побутових, мисливських, кухонних, бойових) та інших колюче-ріжучих предметів. Це найпоширеніший тип ушкоджень від гострих предметів у судово-медичній практиці.

Основний елемент ножа – клинок, що має лезо (гострий край), обух (тупий край або спинку), п'ятку (місце переходу клинка в руків'я) та вістря (гострий кінець).

Структура колото-різаної рани:

- Вхідна рана.
- Рановий канал з ребрами (зріз тканин лезом).
- Вихідна рана (при наскрізному ушкодженні) або кінець ранового каналу (при сліпій рані).

Морфологічні ознаки колото-різаних ран:

- Форма: лінійна (зазвичай прямолінійна), веретеноподібна при зяанні.
- Довжина: глибина рани переважає над її довжиною (але менше, ніж у колотої рани).
- Кінці рани: один або обидва гострокутні (залежить від клинка).
- Гострий кінець – утворюється від дії леза.
- Тупий кінець (М-подібний, П-подібний або заокруглений) – утворюється від дії обуха.
- Краї рани: рівні, неосажені (на відміну від рани від тупого предмета).
- Стінки рани: рівні, гладкі.
- Додаткові розрізи: можливі на краях і кінцях рани при виведенні клинка.

Важливо: якщо ніж занурений до п'ятки, гострокутний кінець може надірватися і виглядати заокругленим. Якщо ніж витягується з поворотом з упором на лезо, утворюється додатковий розріз (основний розріз – від занурення, додатковий – від виведення клинка).

Визначення характеристик клинка за раною:

- Довжина клинка: мінімум дорівнює глибині ранового каналу (може бути більшою при стисканні тканин під час удару).
- Ширина клинка: приблизно дорівнює довжині рани (з поправкою на зяння та скорочення тканин).
- Товщина обуха: за шириною тупого кінця рани (обух > 2 мм $\rightarrow$ М-подібний розрив; обух < 1 мм або заокруглений до 2 мм $\rightarrow$ може бути гострий кінець).
- Заточування леза: за характером гострого кінця та основного розрізу.

Ушкодження кісток при колото-різаних ранах:

На плоских кістках (ребра, лопатка, груднина, череп) утворюються щілиноподібні дефекти з гладкими стінками. На стінках дефекту залишаються траси (мікрорельєф) від леза, які дозволяють ідентифікувати конкретний ніж.

Судово-медичне значення колото-різаних ран:

- Встановлення характеристик клинка (довжина, ширина, товщина обуха, заточування).
- Визначення кута нанесення ушкодження (за напрямком ранового каналу).
- Встановлення можливих умов нанесення ушкодження (власна рука, стороння рука).
- Ідентифікація конкретного знаряддя (за трасами на кістках, формою обуха).

5.5. Рубані рани

Рубані рани виникають від дії рубаючих предметів: холодної зброї (шашки, шаблі) або знарядь праці (сокири, лопати). Основний механізм – розсічення, розширення та роздавлювання тканин.

Будова сокири: лезо (ріжуча частина клина), щоки (бокові поверхні клина), п'ятка і носок (краї леза), обух (протилежна від леза частина).

Морфологічні ознаки рубаних ран:

- Веретеноподібна форма при відкритті рани; дугоподібна при зведенні країв.
- Довжина рани зазвичай більша за ширину.
- Кінці рани: обидва гострокутні (якщо діє лише лезо); один квадратний, другий М-подібний (якщо діють п'ятка або носок); обидва М-подібні (якщо діють і п'ятка, і носок).
- Краї рани: рівні (при гострому лезі) або нерівні (при тупому лезі); осаднення країв (залежить від кута сходження щок сокири).
- Волосся: перетинається рівно по краях рани; у середині рани може залишатися (волоссяні містки).
- Дно рани: можуть бути тканинні перетинки.
- Клиноподібний профіль у глибині.

Ушкодження кісток при рубаних ранах:

Тип ушкодження	Характеристика	Діагностичне значення
Надруб (насічка)	Дефект зовнішньої кісткової пластинки; клиноподібна форма; стінки можуть мати траси	Встановлення гостроти леза, ширини клинка
Вруб	Проникнення леза до глибших шарів кістки; клиноподібна форма; траси на стінках	Визначення кута заточування, ідентифікація знаряддя
Розруб (відруб)	Повне розділення кістки лезом; зона надруба/вруба переходить у зону долому	Встановлення напрямку удару, послідовності ударів (за перехрестям тріщин)

Судово-медична діагностика рубаних ран:

- Гострота леза: відсутність або слабке осаднення країв, рівний рельєф на кістці → гостре лезо; виражене осаднення, нерівний рельєф → тупе лезо.
- Ширина леза: за довжиною рани та відстанню між краями надруба на кістці.
- Товщина клина сокири: за клиноподібним врубом у глибині рани.
- Напрямок удару: за кутом ковзання леза, особливостями країв рани.
- Послідовність ударів: за перехрестям тріщин на кістках (раніше нанесена рана припиняє поширення тріщин від пізнішої).

5.6. Пиляні та свердлярчі ушкодження

Пиляні ушкодження зазвичай виникають у виробничих умовах (циркулярна пила, бензопила, стрічкова пила). Посмертні пиляні ушкодження найчастіше спостерігаються при розчленуванні тіл.

Ознаки пиляних ран:

- Прямолінійно-смугоподібна форма рани.
- Нерівні, дрібноклаптеві краї рани.
- Кінці рани мають два або більше розривів/розрізів.
- Наявність у кінців рани опилок (кісткових, тканинних).
- Жолобоподібна форма ушкодження кістки з трасами на дні жолоба.
- Безліч насічок на площині кістки.

Свердлярчі ушкодження мають округлу, овальну або багатокутну форму з трикутними сколами, козиркоподібними виступами, зануренням опилок у губчасту частину кістки.

6. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Зміст етапу	Методи та засоби
Організаційний момент. Перевірка присутніх, ознайомлення з темою, цілями та планом заняття.	Усна інструкція, журнал
Вхідний контроль знань: тестування (15 питань) за базовими темами анатомії, патанатомії, хірургії, КК України.	Тести, бланки відповідей
Теоретичне обговорення: класифікація гострих предметів, морфологічні ознаки колотих, різаних, рубаних, колото-різаних ран. Диференціальна діагностика.	Мультимедійна презентація, атлас
Практична робота: огляд макропрепаратів і муляжів. Відпрацювання опису різних типів ран за алгоритмом. Визначення характеристик клинка. Аналіз 2–3 ситуаційних задач.	Макропрепарати, муляжі, ножі, чек-лист, задачі
Детальний розбір: визначення роду насильницької смерті при різаних ранах шиї та колото-різаних ранах грудної клітки. Ушкодження кісток (надруби, вруби, траси). Ідентифікація знаряддя.	Таблиці, схеми, слайди
Підсумковий контроль: 5 тестів. Обговорення помилок. Підбиття підсумків.	Усне опитування, тести
Домашнє завдання. Визначення теми наступного заняття.	Усна інструкція

ДОДАТОК А. АЛГОРИТМ ОПИСУ РАН ВІД ГОСТРИХ ПРЕДМЕТІВ

Обов'язковий алгоритм для опису рани при судово-медичній експертизі:

№	Пункт опису	Приклад формулювання
1	Вид рани	Колота / Різана / Рубана / Колото-різана / Пиляна
2	Анатомічна локалізація	На передній поверхні грудної клітки зліва
3	Відстань від орієнтирів	4 см латеральніше від серединної лінії, на рівні IV міжребер'я
4	Форма при з'яанні	Веретеноподібна / Прямолінійна / Щілиноподібна
5	Форма при зведенні країв	Прямолінійна / Дугоподібна / Зигзагоподібна
6	Розміри (Д × Ш)	3,2 × 0,4 см (на зведених краях)
7	Глибина (за рановим каналом)	Глибина ранового каналу 8,5 см
8	Напрямок ранового каналу	Прямує зліва направо, знизу вгору, ззаду наперед
9	Характер країв	Рівні, неосаджені / Рівні з осадненням
10	Характер стінок	Гладкі / З тканинними перетинками
11	Кінці рани	Обидва гострокутні / Один гострокутний, другий М-подібний
12	Додаткові надрізи	На верхньому кінці – поверхневий надріз довжиною 0,5 см
13	Ушкодження кісток	На IV ребрі – щілиноподібний дефект 0,4 × 0,1 см з гладкими стінками
14	Характер крововиливів	По краях рани – крововиливи у підшкірну клітковину

ДОДАТОК Б. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

(Правильна відповідь позначена *)

1. Яка морфологічна ознака є найбільш характерною для колотої рани?

- А. Довжина рани значно переважає її глибину.
- Б. Глибина рани значно переважає над її довжиною та шириною. *
- В. Рівні краї з гострокутними кінцями.
- Г. Наявність тканинних перетинок у глибині.

2. Якою формою характеризується вхідна рана від колючого предмета з трикутним поперечним перерізом?

- А. Щілиноподібною.
- Б. Круглою.
- В. Трипроменевою (У-подібною). *
- Г. Хрестоподібною.

3. Яка ознака відрізняє різану рану від рани, спричиненої тупим предметом з ребром?

- А. Лінійна форма рани.
- Б. Відсутність тканинних перетинок у глибині рани. *
- В. Гострокутні кінці рани.
- Г. Рівні краї рани.

4. Який кінець колото-різаної рани утворюється від дії обуха ножа?

- А. Гострокутний.
- Б. Тупий (М-подібний, П-подібний або заокруглений). *
- В. З додатковим надрізом.
- Г. З розривом країв.

5. Яка ознака найбільш характерна для різаної рани шиї при самогубстві?

- А. Горизонтальний напрямок, досягає хребта.
- Б. Скісний напрямок (зверху вниз праворуч у правшій), порівняно неглибока, часто кілька паралельних ран. *
- В. Одна глибока рана на задній поверхні шиї.
- Г. Множинні рани різної глибини по всій окружності шиї.

6. Що таке надруб на кістці?

- А. Повне розділення кістки лезом рубуючого предмета.
- Б. Дефект зовнішньої кісткової пластинки клиноподібною форми. *
- В. Проникнення леза до внутрішньої кісткової пластинки.
- Г. Щілиноподібний дефект від колюче-ріжучого предмета.

7. За якою ознакою можна визначити гостроту леза ножа при дослідженні колото-різаної рани?

- А. За довжиною рани.
- Б. За глибиною ранового каналу.
- В. За характером країв (рівні, неосаджені – гостре; нерівні з саднами – тупе). *
- Г. За формою кінців рани.

8. Що дозволяють визначити траси на стінках ушкодження кістки?

- А. Час завдання ушкодження.
- Б. Силу удару.
- В. Ідентифікувати конкретне знаряддя. *
- Г. Вік потерпілого.

9. Яка мінімальна товщина обуха ножа, за якої утворюється М-подібний розрив кінця колото-різаної рани?

- А. Менше 1 мм.
- Б. 1–2 мм.
- В. Більше 2 мм. *
- Г. Більше 5 мм.

10. Що є основним діагностичним критерієм рубаної рани?

- А. Наявність крововиливів навколо рани.
- Б. Осаднення країв рани + ушкодження кісток у вигляді надрубів/врубів із трасами. *
- В. Гострокутні кінці рани.
- Г. Значна кровотеча з рани.

ДОДАТОК В. СИТУАЦІЙНІ ЗАДАЧІ

Задача 1

При огляді трупа чоловіка 35 років виявлено на передній поверхні грудної клітки зліва рану довжиною 3,0 см (на зведених краях), шириною 0,5 см. Краї рани рівні, неосажені. Один кінець рани гострокутний з поверхневим надрізом 0,4 см, другий кінець – М-подібний. Рановий канал глибиною 9 см, прямує зліва направо, знизу вгору. На IV ребрі – щілиноподібний дефект 0,4 × 0,1 см з гладкими стінками.

Запитання:

1. Який вид рани? Обґрунтуйте за морфологічними ознаками.
2. Які характеристики клинка ножа можна встановити?
3. Що вказує на напрямок дії ножа?

Відповідь:

1. Колото-різана рана. Обґрунтування: рівні неосажені краї, один кінець гострокутний (лезо), другий М-подібний (обух), глибина рани переважає над довжиною, наявність ранового каналу і щілиноподібного дефекту кістки. 2. Характеристики клинка: мінімальна довжина 9 см (за глибиною каналу), ширина близько 0,5 см, товщина обуха понад 2 мм (М-подібний розрив), обухове леза заточене (гострокутний кінець з додатковим надрізом). 3. Напрямок: ніж занурювався зліва направо, знизу вгору (за ходом ранового каналу); витягувався з поворотом на лезо (додатковий надріз на гострому кінці).

Задача 2

При дослідженні трупа жінки 28 років виявлено на передньо-бічній поверхні шиї ліворуч три прямолінійні рани, розташовані паралельно одна одній. Усі рани скісно орієнтовані зверху вниз праворуч. Довжина ран: 8 см, 5 см і 3 см. Глибина: 0,5 см, 0,3 см та 0,2 см відповідно. Краї ран рівні, кінці гострокутні. Поблизу місця події знайдено кухонний ніж.

Запитання:

4. Який вид ран? Який рід насильницької смерті найбільш вірогідний?
5. Що вказує на самогубство?
6. Чому рани різної довжини та глибини?

Відповідь:

1. Різані рани (рівні краї, гострокутні кінці, довжина переважає глибину). Найбільш вірогідний рід смерті – самогубство (втім встановлюється правоохоронними органами). 2. На самогубство вказують: локалізація ран (передньо-бічна поверхня шиї ліворуч – типово для правші), скісний напрямок (зверху вниз праворуч), множинність паралельних ран (пробні рани перед основною), порівняно невелика глибина найдовшої рани. 3. Перші дві рани – пробні (коротші, поверхневі), третя – основна (найдовша, найглибша) – типова послідовність при самогубстві.

Задача 3

На огляді трупа чоловіка 42 років виявлено на тім'яній ділянці голови рану довжиною 6 см, веретеноподібної форми. Краї рани нерівні з осадненням шириною 0,3 см. Обидва кінці рани М-подібні. У глибині рани – тканинні перетинки. На тім'яній кістці – клиноподібний вруб глибиною 1,2 см з трасами на стінках.

Запитання:

7. Який вид рани? Який предмет завдав ушкодження?
8. Які характеристики предмета можна встановити?
9. Що вказує на те, що діяли п'ятка і носок сокири?

Відповідь:

1. Рубана рана. Предмет – сокира або подібне рубаюче знаряддя. 2. Характеристики: лезо завширшки близько 6 см, кут сходження шок клина сокири значний (виражене осаднення країв 0,3 см), товщина клина на глибині 1,2 см можна визначити за шириною клиноподібного врубу. 3. На те, що діяли п'ятка і носок, вказує М-подібна форма обох кінців рани (якщо б діяло лише лезо – кінці були б гострокутними).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Наказ МОЗ України № 6 від 17.01.1995 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України».
2. Правила проведення судово-медичних експертиз (досліджень) в бюро судово-медичної експертизи. Наказ МОЗ України № 6 від 17.01.1995.
3. Судова медицина, Книга 1: підручник / за редакцією Б.В. Михайличенка. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 447 с.
4. Филипчук О.В., Шевчук М.М. Посібник з судово-медичної криміналістики. Львів: «Добра справа», 2010. 572 с.

Додаткова

1. DiMaio V. J., DiMaio D. Forensic Pathology. 2nd ed. Boca Raton : CRC Press, 2001. 592 p.
2. Dolinak D., Matshes E. Forensic Pathology: Principles and Practice. – Academic Press, 2023.
3. <https://www.uniprot.org/>
4. <https://www.aic.gov.au/>
5. <https://www.futurelearn.com/courses/collections/forensics>
6. <https://www.thecompleteuniversityguide.co.uk/courses/forensic-science/guide-to-studying-forensic-science/>
7. <https://www.classcentral.com/tag/forensic-science>
8. http://wps.prenhall.com/chet_saferstein_forensic_1/
9. https://www.ultra-forensictechnology.com/en/?gclid=CjwKCAjw3POhBhBQEIwAqTCuBg32q9YW6KHU74eyyi4ZulAWftU2HZYGEtAd_110QXmdPh5GExguwhoCGrMQAvD_BwE